

Vlaamse overheid

**Ministerieel besluit houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van
als monument te beschermen stadspark te Antwerpen**

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMSE MINISTER VAN
FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming
der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus
1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van
monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de
decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december
1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21
november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli 2004
tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse
Regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van
15 oktober 2004, 23 december 2005, 19 mei 2006, 30 juni 2006,
1 september 2006, 15 juni 2007, 28 juni 2007, 10 oktober
2007, 14 november 2007, 5 september 2008, 22 september 2008,
6 januari 2009 en 30 januari 2009,

BESLUIT :

Artikel 1. Het ontwerp van lijst van de volgende voor bescherming vatbare
monumenten, stads- en dorpsgezichten, wordt vastgesteld overeenkomstig de
bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten
en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december
1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7
december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004 en 10 maart 2006:

1° Wegens de artistieke, historische, sociaal-culturele en
wetenschappelijke waarde:

- als monument:

Stadspark, gelegen te Antwerpen, Rubenslei;

bekend ten kadaster:

Antwerpen, 8e afdeling, sectie H, perceelnummer 1205/02B en zonder
perceelnummer, zoals afgebakend op het bijhorend plan.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het
gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende
intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde :

het stadspark van Antwerpen vertegenwoordigt een zeldzaam hoogtepunt in de
19de-eeuwse geschiedenis van het Belgische openbaar groen. Het bewaart een,
voor ons land, uniek voorbeeld van een tot stadspark getransformeerde
brilschans, aangelegd naar een ontwerp van de Duitse landschapsarchitect,
Eduard Keilig (1827-1895). Het ontwerp en de aanleg zelf is een van de
belangrijkste en typerende werken van Keilig. Het geheel van de aanleg van
het park bepaalt dus de historische waarde.

Artistieke waarde :

Keilig is een vermaard landschapsarchitect met een voor het Vlaamse gewest belangwekkend oeuvre. Zijn oeuvre wordt gekenmerkt door een reeks ingebouwde contrasten, die zelden beter tot hun recht komen dan in zijn ontwerp voor het stadspark van Antwerpen. Kaderend in een traditie binnen de Duitse landschapsstijl worden verschillende ontwerpaspecten hier verscherpt, maar gescheiden in beeld gebracht. Deze wisselwerking bepaalt zowel de relatie van het park tot zijn omgeving, de structuur en variatie binnenin, als de wijze waarop wandelaars hier bewegen en kijken. De omvang van het terrein bepaalt daarbij de vorm. Waar schaal en bebouwing het zichtbereik beperken tot één enkele zichtlijn, gaat de keuze naar een gemengde vormtaal, in relatie tot de architectuur. Laat een grotere ruimte de uitbouw van meerdere zichten toe, dan kiest Keilig steevast voor een landschappelijke vormgeving. In de inrichting van de Louiza Marialei worden stad en park éénmalig samengebracht. Eens hier voorbij wordt alles in het werk gesteld om het park, naar ruimte, vorm en materie, van zijn omgeving te onderscheiden.

In het oorspronkelijke ontwerp worden stad en park door een dicht beplante buffer van elkaar gescheiden. Door aldus de grenzen van het terrein te verbergen, zal de interne ruimte groter ogen dan ze in werkelijkheid is. Het parkreliëf wordt gevonden in de eigenschappen van de plek én de natuur. Zowel de keel, de vestinggracht, het ravelijn als het bastion leven in dit ontwerp nog door. Maar ook reminiscenties aan natuurbeelden, als een berghelling of rivierdal, zijn niet ver weg.

Water en bodem worden van nieuwe contouren, profielen en beplanting voorzien. Wat hoger ligt wordt opgehoogd, waardoor de lagere zones nog dieper gaan lijken. Het beplantingschema volgt een zelfde, heldere logica. Wat laag ligt, krijgt water of gras toebedeeld en werkt als lichtvang. Hoogten worden door hoge beplanting bekroond. Door boomgroepen systematisch hoger in te planten (massifs exhausés), reiken alle zichten van bodem tot boomtop. Accenten in kruinvorm, kleur en textuur brengen de natuur letterlijk dichterbij.

Het hele park krijgt een dubbelzijdige opbouw. Enerzijds primeert de open ruimte, als een omzoomde grashelling, langzaam oplopend tot de hoogte van de rotspartij. Anderzijds duikt water op, omringd door steile rotswanden en overkragende beplanting. Twee karakters van uiteenlopende vorm vragen ook verschillende attractiepolen: een pavillon of kiosk voor de ene, een hangbrug voor de andere.

Dit spel van vergelijking maakt alle overgangen, tussen stad en park, massa en open ruimte of bodem en water, tot de meest markante elementen binnen Keiligs werk. Net in deze zones komen alle wegen en zichtlijnen te liggen, opgebouwd langs beplantingscontouren met vooruitgeschoven groepen en contrastrijke details.

Aan de rand van open ruimte of water wordt een beweeglijk wandelparcours ingebracht. Geen opgelegd traject, maar een vrij te kiezen en ontdebeld circuit, gemotiveerd door natuurlijke obstakels en ingebouwde zichtassen. De centrale hoogte verhindert daarbij het doorkijken. Gezien vanaf de zijlijn komen slechts wisselende fragmenten van een zelfde geheel in beeld. Nu eens verlengd door helling of water, maar steeds aankijkend tegen een groene wand. Pas vanaf de belvédère zal de stad weer opduiken, als een gekaderde momentopname. Want nog belangrijker dan het baken in de verte, is de variabele inrichting van het voorplan: een lijst van rotsten en wintergroen voor de torens van de Sint Jozefkerk of een grasvallei met kleuraccenten als aanloop naar de stad.

Al vroeg in zijn loopbaan omschrijft Keilig parken en tuinen als kunstwerken, gevormd in, met en naar de natuur. Hun streefdoel is zowel de eenheid als de variatie binnen de natuur in beeld te brengen. Dichtbij en veraf, hoog en laag, licht en donker, open en gesloten, ...de bijzondere samenhang en detaillering van het park schuilen in de plaats, dosering en selectie van bodem, water en planten. Wat raakt aan deze bouwstenen, ondermijnt al gauw het hele concept. De onmiddellijke nabijheid van architectuur en verkeer dwingen hier tot een duidelijke stellingneming ten opzichte van de stad en haar bewoners. Keilig reserveert het park als wandelgebied. Rijwegen en bebouwing worden hier afgeschermd door hoge en

dichte beplanting. Achter deze buffer verdwijnt een drukke omgeving voor een eigen wereld, waarvan rust, reliëf, uitgesponnen water en detailrijke beplanting de karakterbepalende elementen zijn. Wie dit kunstwerk van natuur nader wil ervaren, zal stad en verkeer achter zich moeten laten. Maar krijgt in ruil hiervoor, ongeacht leeftijd, rang of herkomst, een wandeling met artistieke, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorisch waarden.

Wetenschappelijke waarde :

De aanleg van het park - zowel de structuur, de opbouwende elementen, zoals de beplantingen, de beelden, de water- en heuvelconfiguratie, de belvédère en de brugconstructie, als de zichtassen - is een illustratief voorbeeld van de Landschapsstijl in de landschapsarchitectuur. Het is een monument met bijzondere landschappelijke waarden.

De beplantingen, zowel de hoogstammige bomen als de struiken hebben een dendrologische waarde.

sociaal-culturele waarde :

Het park is aangelegd en gebruikt als groene sociale openbare stadswandelen vertierplek, doorspekt van gedenktekens en geschiedenis. Naast het flaneren werd van oudsher ook aandacht besteed aan het educatieve door botanische wandelingen en wandelbrochures.

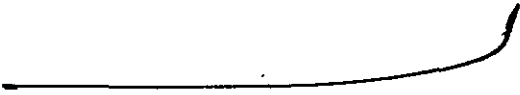
Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994 en 22 augustus 2006).

17 JUNI 2009

Brussel,

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening

Dirk VAN MECHELEN